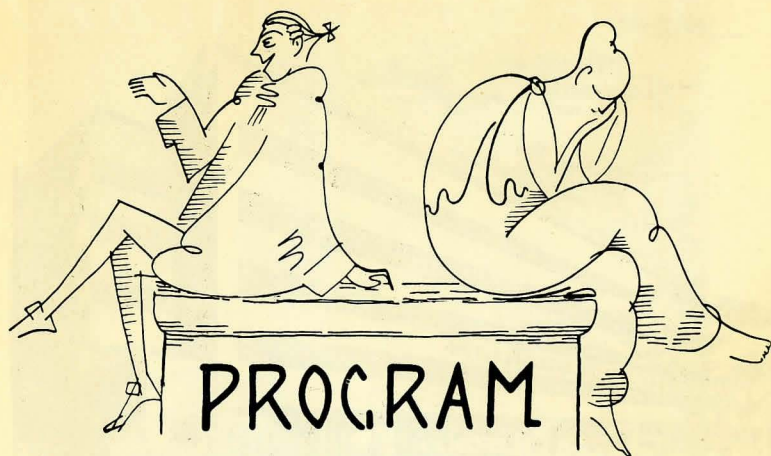

AARHUS TEATER

AARHUS TEATER
DIREKTION: POUL PETERSEN

TEKSTBIDRAG:

Ejnar Thomassen:

MAXIM GORKIJ's GENNEMBRUD

FRA MAXIM GORKIJ: „MIN BARNDOM”

EKSPEDITIONEN TIL KHITROV RYNOK

Asmund Rostrup:

NATTEHERBERGET – OG VOR TIDS TEATER

MAXIM GORKIJ

MAXIM GORKIJ's

Gennembrud

En Landstrygers Vej

Ejnar Thomassen. Forfatter og oversætter. Født 1881. Levet mange år som ingeniør i Tsardømmets Rusland. Flere lange studieophold i Sovjetunionen. Afhandlinger i danske tidsskrifter om russisk historie, politik og kulturliv. Har skrevet: »Russernes Malerkunst«, »Dostojevski, en Livsskildring« og »Russisk Litteratur gennem 200 Aar«. Har oversat Dostojevskis værker og flere andre hovedværker i ældre og nyere russisk litteratur, bl. a. Gorkijs erindringer i 3 bind, Tjekhovs: Fire Dramader samt værker af Turgenev, Andréjev og Sologub og en del moderne russisk litteratur.

Med »Natteherberget« brød Maksim Gorkij igennem. Han var, da han skrev dette Scenestykke, kun 31 Aar, nyopdaget i det litterære Moskva og Petersborg, endnu halvt Vagabond, lige dukket op fra den russiske Underverden.

Han kom fra Steppe- og Flodlandets lovløse Rakkerpak, fra de barbenede Landstrygeres, fra Pramslæbernes og Daglejernes pjaltede Slæng, og foruden sin bitre Erfaring om Livets Vilkaar i denne Jungle medbragte han ogsaa Evnen til at anskue og til at skildre den. Den unge Gorkij, den ukendte Landstryger, sprang fra sin Underverden midt ind paa Litteraturens Arena og viste sine Landsmænd Russeren, som ingen i Borgerskabet hidtil havde faaet Øje paa: Mennesket »paa Bunden«, helt afklædt, det elemen-

tære Menneske, uden mindste Skin af Maske eller socialt Paa-
hæng, med alle Instinkter, Drifter og Muligheder blottet indtil
Roden. Var denne Russer ogsaa et Udskud af Samfundet, en bar-
fodet Vagabond? – Han var et levende Væsen, han kom med en
helt ny Tone: den vækkende Selvfølelse, Beslutsomheden, Selv-
tægten! Gorkij skildrede ham ikke ude fra, som fremmed Iagt-
tager, og aldeles ikke som Offer for sociale Tilstande. Blot ingen
Medfølelse med denne Landstryger! Nej – han tegnede ham som
en af sine egne, som en af dem, han selv tilhørte, som en, hvem
den mætte og forsumpede russiske Borger *ikke* skulde vove at
ynke, men tværtimod frygte – frygte som en Stenjkín Rásin. Det
var med denne Skikkelse fremfor alt og dens Varianter, at den
unge Gorkij omkring Aarhundredskiftet opstrammede hele det
læsende Rusland, der længe nok havde kedet sig ved det dekan-
dente litterære Eftersnak. De store Maanedskrifter sloges om ham,
i 1898 kommer hans Fortællinger for første Gang samlet i Bog-
form og gaar i Oplag paa Oplag, hans Navn springer over Græn-
sen og bliver kendt ogsaa i Udlandet. Han skriver sin første store
Roman *Foma Gordéjev*, der udsendes 1898 og allerede i 1900
efterfølges af Romanen *Tre Mennesker*. Stadig skarpere vogter
Tsarpolitiets Øje paa ham, ganske særligt efter Offentliggørelsen
af hans storladne Digt »Stormfuglen« (1901), hvori han sym-
bolsk hilser den kommende Revolution, et Digt, der gør et mæg-
tigt og blivende Indtryk paa hele den russiske Læseverden. I de
følgende Aar bliver Gorkij flere gange fængslet, hver Gang under
Protest fra hele Verden, ikke mindst fra Vesteuropa, og under
alt dette vokser hans Ry. Men Gennembruddet, Gorkijs afgørende
Gennembrud, ikke blot til det russiske Parnas, men til Verdens-
litteraturen, sker fra Teatret; og det skønt denne mesterligt for-
tællende Digter ganske tydeligt netop mangler den konstruktive
Disciplin, der kræves for at skabe den dramatiske Konflikt og
dens Løsning. I 1901 spiller Kunstner-teatret i Moskva hans første
Skuespil »Borgerfolk«. Allerede Aaret efter gaar »Natteherberget«
over Scenen med Stanislavskij som Vagabonden Sátin og bliver
modtaget med Ovationer som aldrig før oplevet. Da Max Rein-

hardt et Aar senere paa Kammerspiele i Berlin og efter ham alle betydelige Scener i Europa opførte Stykket, naaede Gorkij Verdensryets Tinde.

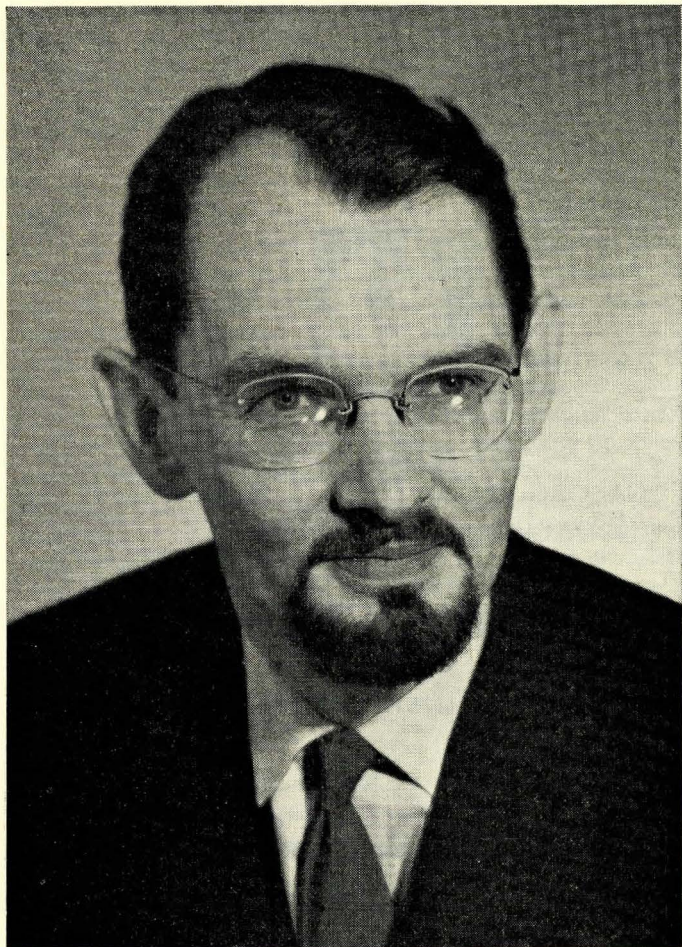
Denne som en Lavine rullende litterære Succes, der omkring Aarhundredskiftet i Løbet af 5 Aar bar den ukendte russiske Vagabonds Navn ud i Verden, er, synes det, uden Sidestykke i Litteraturens Historie. Hvad er det for et særligt Element i denne Digtning, der saa pludseligt fanger og fastholder en hel Verden? – Først og fremmest er det den elementære Kraft i denne Stemme, frisk lige fra Dybet af det russiske Folkeocean, denne helt nye, truende, varslende og forjættende Menneskerøst, hvori der fornemmes en dump Larm af nye Massers Røre, et Varsko, en ny Livsjubel. Dernæst er det den særlige Gorkij'ske elektriserende Skildring af Mennesket. Og netop i Menneskeskildringen er Dramaet »Natteherberget« Gorkijs mest typiske Værk, et Koncentrat, kan man sige, af hele hans Digtningens Væsensart. En Fortælling i Dialogform, uden fremadskridende Handling, men fyldt med et sælsomt Afgrundens Liv, et Livsspil, man ikke bliver færdig med. *Na dné* – »Paa Bunden« – hedder Stykket paa Russisk.

Vi lærer her en Hoben menneskelige Vrag at kende, som Tilfældet har fejlet sammen i en af Samfundets Møgkuler. De har intet Forhold til hinanden, disse Væsener, men Vinden har nu engang blæst dem sammen – og ét har de fælles: de er alle redningsløst fortabt. Og ud af dette Tilfældighedens Spil i dette Kælderdyb har Digteren skabt en Undergangens Symfoni, der aabenbarer hele hans brændende Kærlighed til Mennesket, hans dybe Forstaaelse af Menneskehjertet med dets Livsbegær og dets Nød, hans Frihedstørst, hans Higen mod Lys og Lykke for Mennesket. Efterhaanden som de forskellige Subjekter i dette underjordiske Krapyl – Skøgen, Tyven, Morderen, Drukkenbolten og de andre – i Akt efter Akt ruller sig ud, ser vi Guldets glimte i deres Sjæle, vi lærer at forstaa dem og omfatte dem med samme Kærlighed, med samme Ønsker og Krav som Digteren. Og fra denne Klynge »færdige Mennesker«, der gaar for fulde Sejl i Undergangen, høres den Gorkij'ske Digtningens gennemtrængende,

uforglemmelige Røst: »Respekt for Mennesket! Plads for Mennesket! Jorden og dens Herlighed for Mennesket!« Denne Røst hører vi gennem Vagabonden *Sátins* Hymne i sidste Akt:

»Hvad vil det sige: *Mennesket*? Det er ikke dig, det er ikke mig, det er ikke dem dér . . . nej! Mennesket – det er dig og mig og dem dér og den gamle Luká og Muhamed og Napoleon . . . alle tilsammen – det er Mennesket! Forstaar du? Det er noget mægtigt noget! Det er noget, hvori alting begynder og alting ender . . . Alt – i Mennesket, alt – for Mennesket! Kun Mennesket eksisterer – alt det øvrige er hans Hænders og Hjernes Værk! Men-ne-sket! Storartet simpelthen! Saa stolt klinger det: *Men-ne-sket*! Man skal agte Mennesket! Ikke ynke det . . . ikke nedværdige det ved Medynk . . . nej, agte og højagte det! Skaal for Mennesket! Hvor herligt at føle sig som Menneske!«

Ejnar Thomassen.

ASMUND ROSTRUP

Aftenens instruktør

Sceneinstruktør Asmund Rostrup

– teatrets gæst

Født 1915. Gennemgik Det kgl. Teaters dramatiske elevskole 1933–35. Virkede derefter som skuespiller ved forskellige københavnske scener. Debuterede som instruktør på Dagmar-teatret 1935 med Bjarne Henning Jensens »De gode dage«. Har endvidere iscenesat sit eget skuespil »Job« hos Betty Nansen 1934 og på Folketeatret »Utro« (1944), »Den gyldne time« (1944) og »Himlen er blå og græsset grønt« (1945). Virkede tre sæsoner ved Aalborg Teater som skuespiller og instruktør, tog en afstikker til Oslo, hvor han på Studieteatret satte en Shaw-forestilling op, iscenesatte derefter en række turneer, indtil han i 1951 rejste til London, hvor han fik ansættelse hos »Den danske Stemme« i B. B. C. som kunst og teateranmelder. Efter fire år i London drog han til Canada, fortsatte hos B. B. C., hvor han fik et større arbejdsområde, blev der i fire år, kom så tilbage til Danmark og fik ansættelse ved dansk fjernsyn, dels som filmkonsulent og dels som dramatisk instruktør. Har i denne egenskab sat to fjernsynsudsendelser iscène i Aarhus i denne sæson – først Rattigans »Winslow Affæren«, der næst Mobergs »Hustruen«, der udsendes lige før blokaden.

Fra Maksim Gorkij »MIN BARNDOM«

Oversættelse: *Ejnar Thomassen.*

»Det syntes mig nu ufatteligt, at dette var de samme mennesker, der for en halv time siden havde skreget til hinanden i raseri, truet hianden næsten på livet og til sidst var faldet sammen i gråd og hulken. Jeg kunne næsten ikke tro, at alt dette havde været deres alvor, og at de havde noget at græde over. Deres tårer, deres skrig, deres evige gensidige martren var kun korte episoder, der ophørte lige så pludseligt, som de kom; de blev for mig noget tilvant, oprørte mig stadigt mindre og virkede stadigt svagere på mit hjerte.

Lang tid hengik, før jeg forstod, at russeren, for at skaffe sig en erstatning for sin tilværelses armod og tomhed, elsker at lege med kummer og kval som børn, der ikke kender til nogen følelse af skam over deres ulykke.

Under hverdagens uendelige kedsomhed og lede og smerte er ildebranden som en fest; i det tomme og øde ansigt kan en flænge blive et smykke.«

8. forestilling i sæsonen 1960-61.

NATTEHERBERGET

(På Bunden)

Scener fra dybet i 4 akter af

MAKSIM GORKIJ

Isenesættelse: *Asmund Rostrup*, som gæst – Oversættelse: *Ejnar Thomassen*

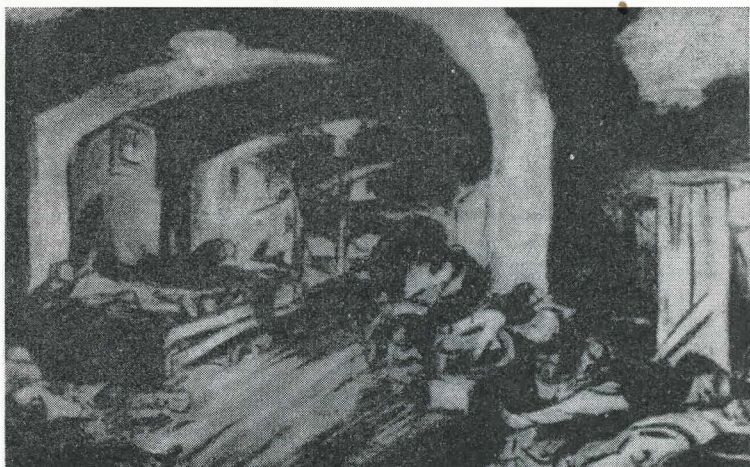
Dekorationer: *Ivan Mogensen* – Kostumer: *Maria Deleuran*

Mikhaíl Ivánovitsj Kostyljov *Preben Harris*
 »Mísjka«, herbergets vært
Vasilisa Kárpovna, hans kone *Lise Wolst*
Natálja, »Natásja«, hendes søster *Inger Gleeurup*
Abrám Medvjédev, »Abrásjka«, deres
 onkel, politibetjent *Fritz Brun*
Vasíli Pépel, »Vássja«, »Vássjka« *Erno Müller*
Andréi Mitritsj Klestsj, »Andrúsjka«,
 kleinsmed *Harald Hejst*
Anna, hans kone *Jane Jeppesen*
Nástja, »Nástjenka«, »Nástjka«, en pige ... *Hanne Ribens*
Kvasjnjá, en høkermadam *Jytte Ersholt*

Búbnov, kasketmager *John Hahn-Petersen*
Sátin *Ulf Stenbjørn*
En skuespiller *Paul Smyrner*
En baron *Troels Munk*
Luká, en pilgrim *William Knoblauch*
Aljósjka, skomager *Christoffer Bro*
Skævhø'de, lastdrager *Jørgen Fønss*
En tatar, lastdrager *Henning Hansen*
Tiggere og subsistensløse

Længste ophold efter anden akt – Spilletid ca. 3¹/₄ time

Sceneteknik: *Aage Rishøj* – Belysning: *Carl E. Andreassen*

Ekspeditionen til Khitrov rynok

I sin erindringsbog »Mit Liv i Kunsten« fortæller Konstantin Stanislavsky om Kunstnerteatrets studieekspedition til Khitrov rynok i anledning af »Natteherberget«s førsteopførelse 1902.

Khitrov rynok er det kvarter i Moskva, hvor de store natteherberger lå, og hvor basjåkerne holdt til. Basjåk, det russiske ord for tigger, lazaroon, betyder egentlig en, der går med nøgne fødder. I ekspeditionen deltog foruden Kunstnerteatrets skuespillere og instruktører, maleren Símov og forfatteren Giljarovskij.

Den aften, vi kom, var Khitrov rynok under opsyn af politi på grund af et stort tyveri, der havde fundet sted. Overalt mødte vi væbnet mandskab, som vi måtte passere forbi. Hvert øjeblik blev vi standset og måtte fremvise vore pas. Et enkelt sted måtte vi endda liste os frem. Da vi var kommet forbi afspærringslinien, gik

det lettere. Nu kunne vi frit komme ind i natteherbergerne og se de store soverum med de utallige brikse, hvor så mange trætte mennesker, kvinder og mænd, lå hen som lig. Helt inde i centret af det store nattekvarter lå det lokale »universitet«, hvor de dannede basják'er holdt til. Det var hjernen i Khitrov rynok, og den bestod af folk, som kunne læse og skrive. Der var især en af dem, som ganske intog os ved sin skønhed, dannelse og velopdragenhed, ja, han virkede næsten som en verdensmand med sine elegante, velplejede hænder og sin fine profil. Han talte næsten alle sprog fortræffeligt, da han tidligere havde været officer. Efter at have soldet sin formue op, var han gået til bunds, men det lykkedes ham at rejse sig og blive til menneske igen for en tid. Senere giftede han sig, fik en god stilling og bar igen uniform, hvilket klædte ham meget smukt.

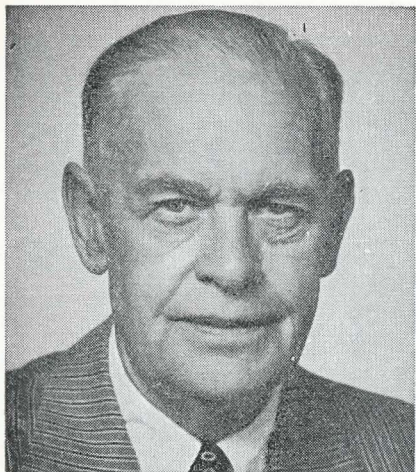
»Jeg skulle egentligt vise mig sådan for Khitrov rynok!« faldt det ham ind en dag.

Han glemte hurtigt dette indfald, men tanken blev ved at komme tilbage . . . Og under en af sine tjenstlige rejser til Moskva tog han til Khitrov rynok, blændede dem alle sammen med sin pragt, og . . . blev der, uden håb om nogensinde mere at kunne rive sig løs.

Vi stillede vodka og pølse på bordet, og festmåltidet begyndte. Samtalen drejede sig mest om, hvad der mon ville ske dem, hvis de nu holdt op med at drikke, blev til ordentlige mennesker og rejste et andet sted hen.

En af dem fordybede sig særligt i minder fra fortiden. Som en erindring om sit gamle liv havde han gemt et lille dumt billede fra et illustreret blad, der forestiller en gammel fader, som i en teatralsk stilling viste sin søn en vekslel. Ved siden af stod moderen og græd, og sønnen, en meget yndig ung mand, stod stiv og forvirret af skam og sorg med nedslagne øjne. Tragedien bestod åbenbart i, at vekslen var falsk. Maleren Simov syntes ikke om billedet og sagde det. Gud fader bevares, sikke et røre der blev! Det var, som om man havde rystet disse levende tønder med alkohol, så brændevinen for dem op i hovedet. De blev højrøde

i ansigtet, de mistede al selvbeherskelse og blev som vilde dyr. De overfusede ham med skældsord, de greb flasker, stokke og taburetter og gik løs på ham. Han var aldrig kommet helskindet derfra, hvis ikke pludselig Giljarovskij med tordnende stemme havde udslynget en strøm af dundrende skældsord af en så kompliceret konstruktion, at den fuldstændig tog vejret – ikke alene fra os – men også fra alle basjåk'erne. De blev aldeles lammede ved denne uventede salve og derpå opfyldt med henrykkelse og med ligefrem æstetisk tilfredsstillelse. Stemningen skiftede øjeblikkelig. Alle brød ud i en brølende latter, de klappede i hænderne og stampede med fødderne, det blev til formelige ovationer, hyldest- og leveråb for den geniale opfinder af disse herlige gloser.

William Knoblauch

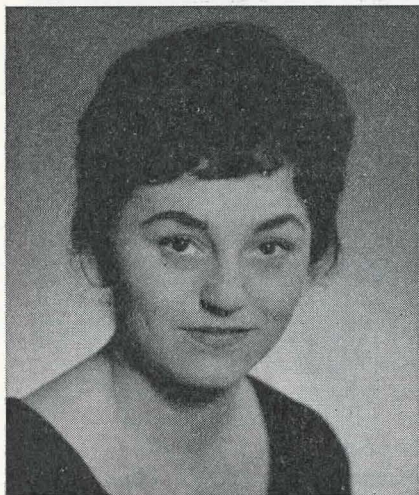
Ulf Stenbjørn

Erno Müller

Harald Hejst

Inger Gleerup

John Hahn-Petersen

Troels Munk

Lise Wolst

NATTEHERBERGET

— og vor tids teater

»Der findes folk, ser du — og der findes mennesker . . .«, siger gamle Luká til herbergsværten Kostyljov.

Sådan er det også med teaterstykker. Der er stykker, der skrives til en bestemt tid, til underholdning eller opbyggelse — de tjener deres formål og glemmes — og der er andre, der lever videre, uberørt af tidernes skiften.

Her har vi nu et stykke, skrevet for over et halvt århundrede siden i Rusland. Det samfund, det beskriver, er forsvundet, dets mennesker er udsprunget af helt andre sociale og kulturelle forudsætninger end vi. Og alligevel berøres vi intenst af deres skæbne, de vedkommer os måske i højere grad end de fleste af vore nutidige danske naboer.

Den sære slægtskabsfornemmelse, vi føler over for Gorkijs personer, er hævet over deltagelse og medynk. Vi identificerer os med dem, deres elendighed er vores elendighed, deres håb og drømme er fælles for os alle.

Sagen er vel den, at vi oplever natteherbergets beboere som dele af det fællesmenneskelige, som bestanddele af menneskesindet — ligesom vagabonderne i Beckets »Vi venter på Godot«.

Gorkij skrev sit stykke til Kunstnerteatret i Moskva, Stanislavskijs teater, hvis linie på det tidspunkt endnu var rent naturalistisk — det var jo det »nye« og moderne den gang. Men instruktør og skuespillere følte allerede da, at naturefterligning ikke var tilstrækkelig til at formidle det, Gorkij havde at sige. De længsler, der rørte sig »på livets bund« (det var den titel, Gorkij oprindeligt gav sit stykke), de strakte sig vidt ud over datidens Moskva og

dens underverden, – de pegede fremad mod begivenheder, der nu er historie: først og fremmest de russiske revolutioner.

De peger stadig frem: mod frihed og gensidig agtelse mellem mennesker. Natteherberget er langt mere end en sædeskildring fra en bestemt tid og et bestemt land. Enhver tid står frit med hensyn til dets fortolkning. Stilmæssigt har stykket egenskaber tilfælles med Brecht og Becket. Men at knytte opførelsesstilen for stærkt til »det episke« eller »det absurde« teater ville være lige så misvisende som at klynge sig til en historisk naturalisme.

Natteherberget er, som alle store kunstværker, en levende, i sig selv hvilende organisme, det må omfattes med nænsomhed, for at dets skønhed og sandhed ikke skal forringes. Det skaber sin egen stil, sin egen rytme og tone, når det bringes på scenen. Lytter man efter, med vågne sanser, kan man føle dets pulsslæg.

Asmund Rostrup.

Det Kgl. Teaters repertoire i marts

Skuespil: William Shakespeare: »Macbeth«. – Ebba Torstenson: »De, der sejrede«. – Johan Ludvig Heiberg: »Nej«. – Ludvig Holberg: »Barselstuen«. – Reginald Rose: »Tolv vrede Mænd«. – Hjalmar Bergmann: »Swedenhielms«. – I slutningen af marts premiere på Archibald MacLeishs skuespil »J. B.«.

Opera: W. A. Mozart: »Tryllefløjten« og »Figaros Bryllup«. – Benjamin Britten: »Lucretia«. – Poul Schierbeck: »Fete galante«. – Ca. 29. marts opføres i ny indstudering ved Wieland Wagner: Richard Wagners »Den flyvende Hollænder«.

Operette: Gilbert og Sullivan: »Den gode Fregat PINAFORE«.

Ballet: Roland Petit, Marius Constant: »Cyrano de Bergerac«. – Bournonville, Løvenskjold: »Sylfiden«. – Nutter, Saint Leon, Delibes: »Coppelia«. – Niels Bjørn Larsen, Prokofjev: »Peter og Ulven«.

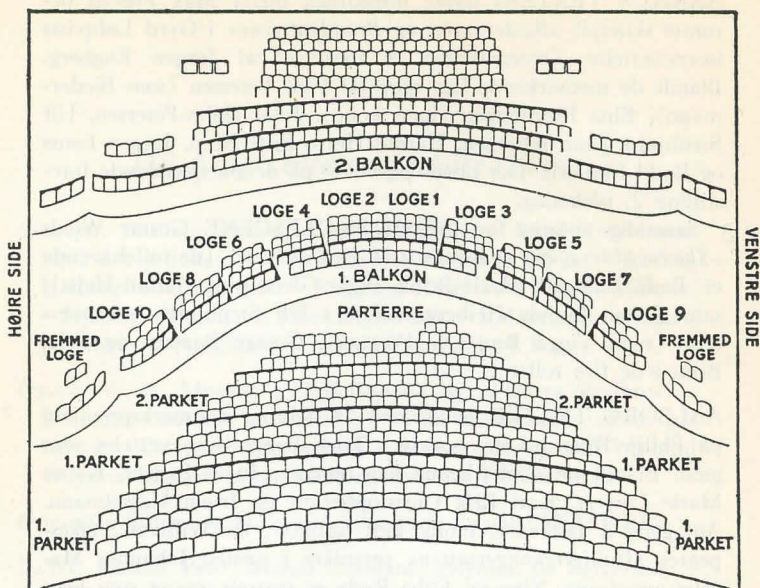
AARHUS TEATERS næste forestilling bliver Max Frischs berømte skuespil »*Biedermann og Brandstifterne*« i Gyrd Løfqvists iscenesættelse. Oversættelsen er foretaget af Jørgen Engberg. Blandt de medvirkende kan nævnes: Poul Petersen (som Biedermann), Elna Brodthagen (hans kone), John Hahn-Petersen, Ulf Stenbjørn, Jane Jeppesen, Harald Hejst, Fritz Brun, Jørgen Fønss og Bodil Lindorff. Der bliver premiere på denne spændende forestilling 2. påskedag.

Samtidig opføres for JYDSK SKOLESCENE Gustav Wieds »*Skærmysdler*«, der er iscenesat af Poul Petersen (de rollehavende er: Bodil Lindorff, Marie Brink, Inger Gleerup og Harald Hejst), samt Johan Ludvig Heibergs »*Nej*« i Ulf Stenbjørns iscenesættelse (med Vigga Bro, Ole Wegener, Gustav Bentsen og Fritz Brun i de fire roller).

AALBORG TEATER havde den 24. februar danmarkspremière på Philip Kings »*Løse rygter*« i Tove Bangs iscenesættelse som gæst. Blandt de medvirkende kan nævnes: Inger Bagger, Karen Marie Løwert, Karl Erik Christophersen og Irwin Hasselmann. Antagelig 2. påskedag, muligt lidt tidligere, får William Shakespeares »*Helligtrekongersaften*« premiere i gæsten Johannes Marotts opsætning. Nina og Ebbe Rode er teatrets gæster som henholdsvis Viola og Malvolio. Desuden medvirker bl. a.: Eik Koch, Palle Bjerrum, Karl Erik Christophersen, Holger Munk, Inge Molnæs og Vera Tørresø.

ODENSE TEATER opfører indtil 11. marts Kaare Bings dramatisering af baronesse Orczys roman »*Den røde Pimpernel*« i Birthe Backhausens iscenesættelse. Titelrollen spilles af Asger Bonfils, hans kone af Lone Rode, Chauvelin af Mogens Brix-Pedersen og Prinsen af Wales af Ejnar Larsen.

Den 11. marts har teatret danmarkspremière på Max Frischs »*Biedermann og Brandstifterne*«, som bliver Aarhus Teaters kommende forestilling, i gæsten Leon Feders iscenesættelse. Titelrollen spilles af Finn Lassen, Babette, hans kone, af Ebba With, brandstifterne af Hans Otto Nielsen og John Larsen og korførenden af Ejnar Larsen.

	Ord. pris		Ord. pris
1. parket, 1.-6. rk.	12,00	Fremmede loge, 1. rk.	14,00
1. parket, 7.-10. rk.	10,00	Fremmede loge, 2. rk.	10,00
2. parket	8,00	2. balkon, 1. rk.	8,00
Parterre	7,00	2. balkon, 2. rk. midt for .	6,00
1. balkon, 1. rk.	12,00	2. balkon, 2. rk. siderne ..	5,00
1. balkon, 2. rk. loge 1-4 .	12,00	2. balkon, 3.-4. rk.	5,00
1. balkon, øvr. rk. loge 1-4	10,00	2. balkon, 5.-7. rk.	4,00
1. balkon, øvr. rk. loge 5-10	8,00	2. balkon, 8.-10. rk.	2,00
Klupsæder, 1. balkon	6,00		

Billetter kan købes og forudbestilles uden forhøjelse 6 dage frem fra kl. 11-17 i Scalas forhal. Derudover salg til forestillingsdagen fra kl. 17 i billetkontoret i teatrets forhal. — **Telefon 2 26 22.**

Billet-priserne kan forandres ved gæstespil, tourneur og særforestillinger. — Ved tlf.-bestilling betales et noteringsgebyr af 15 øre pr. billet. — Alle ovennævnte priser er incl. garderobe.

Annoncerne arrangeret af Lockey's Reklamebureau